



## Алгышпаула

### Владимир ПУТИН: Сиз хорламга талпынулуккуну, ниет чыныгылулуккуну эмда усталыккы га юлжюсюн кёржюзтгенсиз

РФ-ни Президенти олимпиадалы чемпион Беслан Мудрановну алгышлаганды. Правительстволу телеграммада былай жазылады:

«Хурметли Беслан Саудинович!  
Сизни Рио-де – Жанейрода хорламы, «алтынлы» сермешигиз бла кыуанып алгышлаймы. Аталры айтылган сынаулу спортчула бла кыажыкмай бардырган кюрешигизде Сиз хорломга талпынулуккуну, ниет чыныгылулуккуну эмда усталыккы юлжюсюн кёржюзтгенсиз, сыйлы пьедесталны бийиклигине ёргенсиз.  
Россияны жыйымдык командасына Олимпиадада



биринчи болуп чыккан бу хорлам бизни спортчуларыбызга кибик, кыарсуучуларыбызга да бек моганаланды.  
Спортда, жашауда да не заманда да жалаңда жетишилмеге жетеригизни тежейме».

### Юрий КОКОВ: Сени жетишимиз спортчуларыбызны барысын да улуу бийикликтеге кёллендиреди

Россияны командасына биринчи олимпиадалы алтынны Къабарты-Малкъардан спортчу Беслан Мудранов келтиргенди. Чемпионну бла аны тренерлерин Юрий Кокос алгышлаганды. «Сени хорламын,-дегенди регионну Башчысы, Бесланга телефон бла сёлшил,- бизни битеу олимпиадада жыйымдык командабызга улуу мағананы туттады. Ол Рио-де-Жанейрода россиялы спортчулары бийик жетишимлеге кёллендирлигине мен ишкесиме.  
Олимпиада оюмлага хазырлана туруп Россияге бек улуу сынауладан ётерге тошгенди, алай спортчу-



ларыбыз мёхеллик этмегендиле, аны кыой, ниет чыныгылулуклары бир заманда да болмаганча кючленгенди. Къабарты-Малкъар, саулай кыаралыбызча, сени бла ёхтөлменди».

КЪМР-ни Башчысыны бла  
Правительствосуну пресс-службасы.

## Кенгеш

### Республикабызны ара шахарын тапландырыуну эмда аны айнытыуну жоллары бла онглары сюзюлгендиле

Тюнене Правительствону юйюнде КЪМР-ни Башчысы Юрий Кокос Къабарты-Малкъарны ара шахарын тапландырыуну бла аны айнытыуну вопрасларына атап кенгеш бардырганды. Аны ишине муниципалитетлени башчылары, республиканы бир-бир промышленность предприятияларыны, КЪМР-ни жол мюлк управлениасыны оюучулары, архитекторла да кыатышхандыла.

Шахарны ичинде коммуникацияны жангыртуу, машинала тохтаучу жерле кыурау, орамланы жарык этуу жаны бла ишлени андан ары кючлендире барырга кереклисине эс бурлуганды. Къабарты орамны тюлендириуну бир халга келтириу муратда аны жангыртууну биринчи кесегин ахырына жетдириу жаны бла борча салынгандыла. Анда мекамланы айбатландырыуну, фонтанла ишлеу-



но, гюл бахчала кыурауну, адамлага солурча жерле белююно, гиче архитектура формаланы амаллары туура этилгендиле.  
Жангыртуу ишле барысы да орамны стилистикалы энчилиги эсге алынып

алай тамамланылыккыдыла. Бара-барган заманда «Победа» кинотеатр да тап халга келтирилликди, жауу жолла эмда терек бахчала бирге келиширча этилликдиле, шахарны тарых мағаналы

кесегине жуууклашкан орамла аз-аздан жангыртылыккыдыла.

КЪМР-ни Башчысыны  
бла Правительствосуну  
пресс-службасы.

## МАШУК - 2016

### Жюрек учуну, ахшы кёрюмдюлеге итинуу

«Машук-2016» жаш телю орумуну ючюнчю кюнню Къабарты-Малкъарга жораланганды. Мында СКФО-га кирген республиканы жыл сайын да белгиледиле. Быйыл биз биринчилебиз - жетинчи региондан болганыбыз себелли бу айны жетинчи кюннюе тошгенди байрамыбыз.

Лагерини хар жеринде да кёрюрге боллук эди республикабызны белгилерин. Ол санда спортда жетишимле болдурган жашларыбызны бла кызларыбызны портретлерин, Нальчикге Пятигорск жанындан кирген жерде арканы улуу суратын, дагы-ыда бахшаланы.

Республиканы байрагыны белгиси эмда «Къабарты-Малкъар» деген жазуучулары бла кёк кёлки жашла бла кызыла да бир кесек кыайгылыдыла. Алайсыз да кылай?! Ала кыонакыны сакылайдыла. Терде болуучусуча, алга республиканы оюучулары да жетерге керекдиле. Ары дери уа тренингле бардырыладыла.

Хар республиканы кесини энчи чатыры барды. Быйыл Кинону жылы болганы себелли, аланы хар бирине белгили артистлени, кинорежиссерлары атлары аталгандыла. Чатырга кирген жерде уа артисти сураты, аны



юсюнден кысха билдирюу да бардыла. Бизни келечилерибизге СССР-ни сыйлы артисти Иннокентий Смоктуновскийни аты жетгенди. Биз ары барганыбызда, Тимур Беченов Феджерай Фадраевен воронгинден мастер-класс бере тура эди. Майда радио жангылыкыны дайым да билдирип турады. Ма бу жол да сагыт ючге хар кимни да Къабарты-Малкъардан Прохладна, Зольск эмда Черек районла кыураган кыошлагга чакырады. Алайда окуна жаш телю тегерек туруп, телсеп башайды. Арага алга бизни жерлешлерибиз чыгыдыла, аланы ызла-

рында а - чеченлиле, дюгерлиле, ингушлула, Дагыстандан, Къарачай-Черкесден, Ставрополь крайдан келгенде да миллет тартуулага аяк буюгидиле.

Сагыт төрт болганлай ала бары да кыабак эшилени кыатына, кыонакылага тюберге бардыла. Бюгюн алага КЪМР-ни Башчысыны Администрациясыны тамагасы Мухамед Кодзиков бла КЪМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасары - билим беруу, илму эм жаш телюну ишлери жаны бла министр Нина Емузова келгендиле.

Ахыры 2-чи бетиде.



## Олимпиада 2016

Рио-де-Жанейрода жай Олимпиада оюнланы биринчи кюнюнде окуна командабыз алтын майдал кыолу болганды. Аны жерлешибиз дзюдочу Беслан Мудранов келтиргенди. Ол бизни республиканы эм Краснодар крайны атларындан эришеди.

### Биринчи «алтынны» командабызга бизни жерлешибиз Беслан Мудранов келтиргенди



Беслан битеу да беш сермеш бардырганды. Аланы барысын да хорлам бла бошаганды. Финалда кыазакхы Елдос Сметов бла да ол майдал ючюн кыаруу аямаганлай кюрешгенди, тап кезиуну хайырланып, аны онглаганды.

Арта сермешлени юслеринден айта, ол ким бла тутушургуу бла кыалыгы алай бек мағаналы болмаганын белгилегенди.  
- Чемпион бламы туюшосе, спортну устасына кандидат бламы - башкысы жокду, аланы экинси да онгарга керекди. Мында хар туюбешуу да эсеплени тюлендире боллукду. Алай эм кыйын а биринчи сермешим эди. Голландиячы Мурен бла кеп кере тутушхана, алай бу жол аны башха жанындан кёргенме. Ол сермешни, алгызача болмай, ахырысы бла да башха амалла бла бардырганды. Анга тюзелгичи, не этергичи билмегенлей турганма. Алай аны бла кыйналганын арта болушханды, хар жаныгы сермеш бла кыарууа кыоша барганма.

Елдосуну да кыалай тутушханын билеме, ол да мени таныды. Аны ючюн биринчи беш минутда бирибиз да жетишпамаганбыз. Алай кыайгы этмегенме. Быллай кезиледе кесинги бютюн кюлгга жыарга керексе, - дегенди ол.  
Алай бла, кыйын болса да, отузжыллык спортчу кыараучулары кыуандырганды. Ол төрт жылдан кезиуну Олимпиадага барырга мурат этгенни да айтханды.

Дзюдочула андан сора майдал кыытхандыла. Наталья Кузютина (52кг.) жапсаруу сермешледен



сора ючюнчю жерни кыорууганды. Аны ючюн кыытайлы Ма Иннанын кюч приёму хайырланып татамиге жатдырганды.  
Илишанга атдырыуда уа тишрүларыбыз жетишимли болгандыла. Пневматика пистолетледен атдырыудан, сакыламай турганлай, кюмош майдалны онтогузжыллык Виталина Бацарашкина алганды. Ол, он метрден атдырып, 197,1 балл жыйганды. Кызы жангыс да финалда андан эки баллга кёборек алган кыытайлы Чжан Менсюден артка кыалганды. Садакыдан атдырыудан а тишрүу жыйымдык командабыз финалга биринчи кере чыккыганды. Жарсыуга, ала кеп Олимпиадалада кыуруда хорлап келген Юг Кореяны командасын озалмагандыла. Алай быйлай болумлада кюмош майдалны мағанасы бек улуду. Бешинчи майдалны - доммак-

ны - фехтовальщик Тимур Сафин кыытханды. Аны ючюн анга кесини командасындан Алексей Черемсинини окуна хорларга тошгенди. Ахыр туюбешууну да Тимур тири башлаганды, алай аны ончю кере кыама бла ургыларындан сора, сыйсе-сыймесе да, чабылууну тынчайтханды. Олимпиада оюнада спортну бу тюрлюсюнде энчи заёйгада бизникиле майдалланы быйылга дерини оналты жылны алмаганлай тургандыла.  
Алай бла эки кюнню ичинде ресейиле, бир алтын, эки кюмош, эки да доммак майдалла алып, жетинчи жерге чыккыгандыла. Биринчи жерде АБШ барады, ала да юч алтын, беш кюмош, төрт да доммак майдалла бардыла. Экинчи жерде - кытайлыладыла, ючюнчюде уа - австралиячыла.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

## ЖАРАУЛА

### Дуняя даражалы эришиулеге хазырланадыла

Россияны самбодан жаш телю жыйымдык командасы дуняяны биринчилигине Терс-Кыюлда «Вольфрам» пансионатта туруп хазырланадыла. Эришиуле быйыл октябрде бардырылыкдыла.

Команданы башчылары оюм этгенден, бийик тау жерледе жараула этуу спортчулары даражалы халкыла аралы стартага тынгылы хазырларга оң береди.

-Сборлагга бизни кыаралыбызны спорт жаны бла намысын Румынияда кыуруларык коман-

даны баш эмда резерв кыаумлары да келгендиле. Ала бла бирге бизни жаш телюбоз да жараула бардырады. Алагы быйлай усталадан юйренирге онг чыккыганы улуу насыды, дегенди СКФО-ну Самбодан федерациясыны президентини С.Ошухуну.

Россияны самбистле Къабарты-Малкъарда жарауларын 13 августха дерини бардырылыкдыла.

КЪМР-ни Башчысыны бла  
Правительствосуну пресс-службасы.





# Къабарты-Малкъар Республикасы 2016 жылны биринчи жарымында социал-экономика БОЛУМУ

	2 0 1 6 жылны 1-чи жарымы	2016 жылны 1-чи жарымында 2015 жылны 1-чи жарымына тенгештиргенде, процентте бла	Билдириу халда 2015 жылны 1-чи жарымында 2014 жылны 1-чи жарымына тенгештиргенде, процентте бла
Промышленность производствуну индекси <sup>1</sup>		88,4	102,1
Эл молк продукция, млн. сом	9970,9	100,5	107,0
Автомобиль транспорту жук ташыу, млн. минг км	26,1	86,4	126,1
Связь жумушланы елчеми, млн. сом	2295,0	107,3	99,1
Розница сатыу-алууну елчеми, млн. сом	52421,1	99,3	97,0
Халкыга хакь бла этлингнен жумушланы елчеми, млн. сом	13440,1	101,6	100,3
Экономика ишени «күрулуш» тюрлюсюне көре тамамланган жумушланы елчеми, млн. сом	2988,8	104,9	102,4
Жашу журтланы хайрылангырга беруу, минг кв. м.	109,8	105,2	112,3
Потребитель багсаланы индекси, процентте бла		108,2	115,9
Промышленны товарланы чыгаруучула тохташдырган багсаланы индекси, процентте бла <sup>2</sup>		112,1	117,4
Хар аданмы орталык ача файдасы, бир айгыра сомла бла <sup>3</sup>		111,0	112,9
Кьолда болган ача файдасы <sup>4</sup>		101,6	98,6
Бир адамга бир айгыра тергелген орталык иш хакь (ол санда гиче предпринимательствуну субъектеринде да): тергелгени, сомла бла <sup>5</sup> кьолда болганы <sup>6</sup>	20494,1	101,5 93,7	105,9 91,5
Белгиленген кезиуну ахырында эсепте алынган ишселени саны, минг адам	8,2	92,9	102,7

1) «Табигый байлыкъларны кьазыу», «Жарашдыруучу производство» эмда «Электрэнергияны, газны, сууну чыгаруу эмда юлеушю» ишлеге көре  
2) Ич рынокда сатарга деп чыгарылган товарларга  
3) Толу болмаган керюмдоледиле  
4) 2016 жылны январь-май айлары керюмдоелери келтирилдиле. Есюуню (энише тошоуню) атламыра былай тергелдиле: 2016 жылны январь-май айлары 2015 жылны январь-май айларына көре процентте бла, билдириу халда: 2015 жылны январь-май айлары 2014 жылны январь-май айларына көре процентте бла.

Къабалкьтастны молк субъектлени Статистика регистринде 2016 жылны 1-чи июлуна 12688 организация, аланы филиаллары эмда башка ачы бөлумлери да эсепте алынгандыла.  
Статистика регистрге тошген организациаланы жарымында асламы отпый эмда розница сатыу-алууну сферасындандыла; автотранспорт, мотоциклге, юйде, жарадыруучу производствода, эл миюкде, учулукулда, агъач миюкде, күрулушда хайрылангычу техникага бла оборудованинга ремонт эгияу бла кюрошенгендиле.  
Эчки ивлекчи формасы бла ишленген организациаланы саны 9614-ге жетгенди (эсепте алынган молк субъектлени битеу саныны 75,8 процентин тутуды).

**Промышленны производствуну индекси** 2016 жылны 1-чи жарымында 2015 жылны 1-чи жарымына тенгештиргенде, 88,4 процент болганды. Экономиканы бу тюрлюлерини

индекслери былайды: «Табигый байлыкъларны кьазыу» - 87%, «Жарашдыруучу производствода» - 87,2%, «Электрэнергияны, газны бла сууну чыгаруу эмда юлеушю» - 94,3%.  
Жарашдыруучу производствода 2016 жылны биринчи жарымында бу бөлумде есюу барды: кьумач согууда бла кийимле тигиуде (101,6%); агъачны жарашдырууда эмда агъач издилеяла чыгарууда (3,3 керге); химия производствода (107,4%), терим болмаган башка минерал затла чыгарууда (103,6%); металлургия производствода бла хазыр терим издилеяла чыгарууда (109,3%); машина бла оборудованине чыгарууда (133,4%); транспорт керекте эмда оборудованине чыгарууда (100,8%); башка производствода (114,6%).  
Аны бла бирге бу производстволаны елчемиери аннише тошгендиле, аш-азыкь продукция, ол санда сунуп суула бла тютюнле чыгаруу (79,2%), тери эмда андан жарашдырылган издилеяла, аяк кийимле (65,6%); целлюлоза-кьагырт производствода; басма эмда полиграфия иш (73,1%); резин эмда пластмасс издилеяла чыгаруу (73,8%); электрооборудованине, электрон эмда оптиканы оборудованине чыгаруу (65,4%).

Быылны биринчи жарымында 2015 жылны биринчи жарымына тенгештиргенде, электро эмда жылуу энергияны чыгарууда да азайганды (94,8% эмда 92,1%).  
**Күрулушда тамамланган жумушланы**

2016 жылны биринчи жарымында 3 миллиард сом болганды, ол а 2015 жылны 1-чи жарымында 4,9 процентте асламды.  
Предпринятияла бла организацияла республиканы жеринде 2016 жылны биринчи жарымында эчки иели журтла бла бирге 790 жанг фатар ишленгендиле. Ала битеу да 109,8 миң квадрат метрни тутудыла, ол а 2015 жылны биринчи жарымында эсе 5,4 миң квадрат метрге неда 5,2 процентте асламды. Эилде 24,5 миң квадрат метрни туткан жашу журтла ишлени, хайрылангырга берилгендиле. Ол республикада ишленген битеу журтланы 22,3 процентин тутуды.  
Адамла кеслерини ахчаларына эмда кредитлени болушуклары бла да ишлеген жашу журтла 99,9 миң квадрат метрни тутудыла, ол а хайрылангырга берилген жашу журтланы битеу елчеми 90,9 процентиди.

**Эл миюк продукцияны елчеми** (эл миюк организацияла, элли (фермер) миюкле, жамуау да чыгарганлары да кошулуп) 2016 жылны 1-чи жарымында шендоюу багъала бла тергелгеге көре, 10 миллиард сомга неда 2015 жылны 1-чи жарымына тенгештиргенде, 100,5 процентте жеткенди.  
Битеу миюкдеге да жаз башы урукъ эсепте биню эсеплени чыгарылгандыла. Быыл эл миюк организацияла, эллилени бахчаларына, элли (фермер) миюклене бла эчки предпринимательде урукъ себилген сабанланы битеу елчеми 289,7 миң гектар эди, ол а аны аллында жылдан эсе 0,6 процентте асламды. Мирзеулюк битимле 208,2 миң гектарда (0,4 процентте аз), техника битимле - 30,1 миң гектарда (13,9 процентте көп), картоф, тахта гегелге эмда бахча битимле - 34,3 миң гектарда (3,2 процентте аз) эмда мал ашыкыла 17,1 миң гектарда (1,2 процентте көп) себилгендиле.

Урукъ салынган жерлени 40,8 проценти эл миюк организацияланькьылдыла, 52,4 проценти элли (фермер) миюклене эмда эчки предпринимательникийде, 6,8 проценти эллилени бахчаларында.  
Эл миюкде урунганла тирлик жыйыууга киришгендиле. 2016 жылны 21 июлуна КЪМР-ни Эл миюк министрствосуну шартларына керге, мирзеулюк эмда кудору битимле (нартхиюу кьошмай) 34 миң гектарда орунгандыла, битеу да 112 миң тонна мирзеу алынганды. Хар гектардан орта эсеп бла 33 центнер тирлик жыйылганды. Аны аллында жыл а бир гектардан алынганды 29 центнер эди.  
Эл миюк продукция чыгарган битеу миюклене да малланы бла юй кьанатлы саны былыны бу кезиунден эсе аз болганды. 2016 жылны 1-чи жарымында тууар малла 267,6 миңинге жеткендиле (2,6 процентте аз), ол санда ийнекле - 129,5 миң (5,2 процентте аз), тонгузла - 41,6 миң (0,8 процентте аз), кьойла бла эчкиле - 379,7 миң (5 процентте аз), юй кьанатлыла - 3784,2 миң (8,1 процентте аз) болгандыла. Тууар малланы 71 проценти адамланы эчки миюклериндендиле, ол санда ийнеклене - 72,9, тонгузланы - 8,9, кьойланы да эчкилени - 53,9, юй кьанатлылары - 44,4 проценти. Элли (фермер) миюклене бла эчки предпринимательге уа тууар малланы 15,9 проценти, ол санда ийнеклене - 17,3, тонгузланы - 0,2, кьойланы да эчкилени - 26,6, юй кьанатлылары 23,3 проценти жетеди.

**Малчылыкны продукцияны баш тюрлюлерини чыгаруу битеу миюклене да бу халда:**  
Эл миюк организацияла битеу чыгарылган этни 38,4, сотден - 12,6, жумуртахладан 24,5 процентин бергендиле, адамланы эчки миюклеринден да 33,1, 71,6 эмда 75,1 процентте алынганды; элли (фермер) миюклене бла предпринимательден - 28,5, 15,8 эмда 0,4 проценти.

**Потребитель багсаланы индекси** 2016 жылда июнда 2015 жылны декабрь айы бла тенгештиргенде, 103,2 процент болганды, ол санда аш-азыкь товарларга - 104,2, аш-азыкь болмаган багъалага - 102,8, жумушлага да 102,3 процент.  
Жылны башында берил аш-азыкь товарланы араларында багъалары ма былыны бек ёсгени эселенди: алмааны - 61,9, соханы - 37, грекчаны - 36,4, тузланган, аз тузланган, кьагыртылган чабаканы - 34,8, картофну - 33,3, жоозомно - 25,9, лимонланы - 25,2, олива жауну - 22,6, иогуртланы - 19,2, чабакьдан деликатесле - 18,2 процентте. Кудору, бурчакъ, сау чабакъ, сарымсак, «Геркулес» зынтыкы 14,9-16,9 процентте, жемчи суула, кьызылча, кючюлу туз, жоозом чагыр, мороженое, кьара чай, кьой эт (шауготонден башкасы), сют баш, баш туз да 10,1-12,6 процентте багъа болгандыла.

	2016 жылны 1-чи жарымы минг тонна	2015 жылны 1-чи жарымына тенгештиргенде, процентте бла	Билдириу халда 2015 жылны 1-чи жарымы 2014 жылны 1-чи жарымына көре процентте бла
Эт (тууар эмда юй кьанатлы этден союлмаган аяурлукьта)	47,0	100,5	112,8
Сют	199,7	107,0	103,2
Жумуртахла, миллионла бла	93,8	93,7	103,1

Бир-бир битимлени бла продукцияны уа багъалары тошгендиле - нашалланы - 74,3, жумурталаны 33,7, помидорланы - 27,4, апельсинлени 21,7, акъ хоустаны - 18,2 процентте.  
**Аш-азыкь болмаган товарлардан** а артыкта бек была багъа болгандыла: ол сагыат кесиле алынган гюле - 31,1, электротварланы бла юйде керекли приборланы бир-бирлери, ол санда электрочайникле - 15,3 процентте, светликле - 14,2, микроволновкала - 8,1, быстыр тигиучу машинала - 7,4 процентте. Андан сора уа абаданлагъа акъ машинала - 13,6, чиндай-носки издилеяла - 11, тютюле - 9,8, кьагырт товарла 8,7 процентте кьоторонгендиле.

Дарманланы араларында ренинге (17,4%), ата журтлу анальинге (16,4%), ата журтлу аспириинге (12,9%) артыкта кьап кошулганды. Тауринни бла июду багъалары уа тошгендиле - биринчи - 15,9, экинчисини уа 12,3 процентте.

**Жук ташыу автомобиль транспорту** битеу тюрлюлери бла, коммерциялы жюкте ташыу бла коршенген предпринимательлени да аоръ кошулуп, 2016 жылны 1-чи жарымында 508,5 миң тонна жук ташылганды, ол а 2015 жылны 1-чи жарымында эсе 12,4 процентте азды. Жюкте ташыуну битеу елчеми 26,1 миллион тонна-километрге жеткенди эмда 13,6 процентте азайганды.

Жылны башында берил транспорту битеу тюрлюлери да **26,3 миллион адамны** журюткендиле, ол а 2015 жылны 1-чи жарымында 3,2 процентте азды. Халкъ аслам хайрылганган автомобиль транспорт бла битеу да 273,1 миллион адам журюткенди, ол а 10 процентте азды.

КЪМР-де МВБ-ны ГИБДД-сыны Управлениасы билдирген шартлагъа көре, 2016 жылны 1-чи жарымында республиканы жеринде 300 жук-транспорт авария эсепте алынганды, ол санда 28-сы сабыйле бла бирге болгандыла. Алада 446 адам ачыганды. 2015 жылны 1-чи жарымы бла тенгештиргенде, аварияла 28-ге неда 8,5 процентте азайгандыла, елгениени саны да 20,8 процентте (15 адамга) аз болганды. Ачыгылганы саны уа 0,3 процентте (1 адамга) ёсгенди.

**Розница сатыу-алууну елчеми** 2016 жылны 1-чи жарымында былытны 1-чи жарымы бла тенгештиргенде, 0,7 процентте азайганды эмда 52,4 миллиард сомну тутганды. Сатыуну азайганы аш-азыкь эмда аш-азыкь болмаган товарланы багъалары ёсгенлери бла байламды.

Халкъыга аш-азыкь продуктуладан, ол санда суусуп сууладан бла тютюнледен 25,5 миллиард сом багыасы сатылганды, ол а былытны бу кезиунюу багъалары бла тенгештиргенде, 100,1 проценти тутуды. Аш-азыкь болмаган товарла уа 26,9 миллиард сомга сатылгандыла (98,4 процент).  
Хар адамга тергенде, 2016 жылны 1-чи жарымында розница сатыу-алуудан бир айгыра орта эсеп бла 10,1 миң сом жеткенди, 2015 жылны 1-чи жарымында уа - 9,5 миң сом.

2016 жылны 1-чи жарымында республиканы гиче предпринимательство бла юрошенган организациалары бла субъектлери халкъыга хакь бла **13,4 миллиард сом багыасы жумуш тамамлагандыла**. Ол а 2015 жылны 1-чи жарымы бла тенгештиргенде, келишдирилген багъала бла 101,6 проценти тутуды. Хар адамга тергенде, хакь бла этлингнен жумушланы елчеми орта эсеп бла бир айгыра быылны биринчи жарымында 2,6 миң сомга жеткенди, 2015 жылны биринчи жарымында уа - 2,3 миң сомга.  
Хакь бла тамамланган жумушланы санында жашу журт-коммуналы миюк жумушла - 27,4 проценти, связаны уа 20,6 проценти тутудыла.  
Жылны башында берил право жангы бла тамамланган жумушла 23,8, медицинада

-21,5, кьонакь юйледе эмда аллай башка жерледе 11,9 процентте кёбейгендиле, коммунал жумушланы елчеми уа 3,9 процентте азайганды.

**Потребитель багъаланы индекси** 2016 жылда июнда 2015 жылны декабрь айы бла тенгештиргенде, 103,2 процент болганды, ол санда аш-азыкь товарларга - 104,2, аш-азыкь болмаган багъалага - 102,8, жумушлага да 102,3 процент.

Жылны башында берил аш-азыкь товарланы араларында багъалары ма былыны бек ёсгени эселенди: алмааны - 61,9, соханы - 37, грекчаны - 36,4, тузланган, аз тузланган, кьагыртылган чабаканы - 34,8, картофну - 33,3, жоозомно - 25,9, лимонланы - 25,2, олива жауну - 22,6, иогуртланы - 19,2, чабакьдан деликатесле - 18,2 процентте. Кудору, бурчакъ, сау чабакъ, сарымсак, «Геркулес» зынтыкы 14,9-16,9 процентте, жемчи суула, кьызылча, кючюлу туз, жоозом чагыр, мороженое, кьара чай, кьой эт (шауготонден башкасы), сют баш, баш туз да 10,1-12,6 процентте багъа болгандыла.

Бир-бир битимлени бла продукцияны уа багъалары тошгендиле - нашалланы - 74,3, жумурталаны 33,7, помидорланы - 27,4, апельсинлени 21,7, акъ хоустаны - 18,2 процентте.  
**Аш-азыкь болмаган товарлардан** а артыкта бек была багъа болгандыла: ол сагыат кесиле алынган гюле - 31,1, электротварланы бла юйде керекли приборланы бир-бирлери, ол санда электрочайникле - 15,3 процентте, светликле - 14,2, микроволновкала - 8,1, быстыр тигиучу машинала - 7,4 процентте. Андан сора уа абаданлагъа акъ машинала - 13,6, чиндай-носки издилеяла - 11, тютюле - 9,8, кьагырт товарла 8,7 процентте кьоторонгендиле.

Дарманланы араларында ренинге (17,4%), ата журтлу анальинге (16,4%), ата журтлу аспириинге (12,9%) артыкта кьап кошулганды. Тауринни бла июду багъалары уа тошгендиле - биринчи - 15,9, экинчисини уа 12,3 процентте.

**Жук ташыу автомобиль транспорту** битеу тюрлюлери бла, коммерциялы жюкте ташыу бла коршенген предпринимательлени да аоръ кошулуп, 2016 жылны 1-чи жарымында 508,5 миң тонна жук ташылганды, ол а 2015 жылны 1-чи жарымында эсе 12,4 процентте азды. Жюкте ташыуну битеу елчеми 26,1 миллион тонна-километрге жеткенди эмда 13,6 процентте азайганды.

Жылны башында берил транспорту битеу тюрлюлери да **26,3 миллион адамны** журюткендиле, ол а 2015 жылны 1-чи жарымында 3,2 процентте азды. Халкъ аслам хайрылганган автомобиль транспорт бла битеу да 273,1 миллион адам журюткенди, ол а 10 процентте азды.

КЪМР-де МВБ-ны ГИБДД-сыны Управлениасы билдирген шартлагъа көре, 2016 жылны 1-чи жарымында республиканы жеринде 300 жук-транспорт авария эсепте алынганды, ол санда 28-сы сабыйле бла бирге болгандыла. Алада 446 адам ачыганды. 2015 жылны 1-чи жарымы бла тенгештиргенде, аварияла 28-ге неда 8,5 процентте азайгандыла, елгениени саны да 20,8 процентте (15 адамга) аз болганды. Ачыгылганы саны уа 0,3 процентте (1 адамга) ёсгенди.

**Розница сатыу-алууну елчеми** 2016 жылны 1-чи жарымында былытны 1-чи жарымы бла тенгештиргенде, 0,7 процентте азайганды эмда 52,4 миллиард сомну тутганды. Сатыуну азайганы аш-азыкь эмда аш-азыкь болмаган товарланы багъалары ёсгенлери бла байламды.

Халкъыга аш-азыкь продуктуладан, ол санда суусуп сууладан бла тютюнледен 25,5 миллиард сом багыасы сатылганды, ол а былытны бу кезиунюу багъалары бла тенгештиргенде, 100,1 проценти тутуды. Аш-азыкь болмаган товарла уа 26,9 миллиард сомга сатылгандыла (98,4 процент).  
Хар адамга тергенде, 2016 жылны 1-чи жарымында розница сатыу-алуудан бир айгыра орта эсеп бла 10,1 миң сом жеткенди, 2015 жылны 1-чи жарымында уа - 9,5 миң сом.

2016 жылны май айны ахырына, операция шартлагъа көре, организацияла (гиче предпринимательствуну субъектлери, банкланы, страховой организацияланы эмда бюджет учрежденияны айтамы) телеулерин берий жыйышдырылган борч **10,2 миллиард сомга жеткенди** эмда битеу борчуну 17,4 проценти тутуды. Кредитеу бла байламлы борч барысында да уллуду (93,0 процент).  
**Заманында тейлемей жыйышдырылган кредит борч** 2016 жылны май айны ахырына 9,5 миллиард сомга жеткенди. Аны ити кесегин - 60,4 проценти - электрэнергияны, газны бла сууну чыгарган эмда юлешген

организацияланы телеулерни тутудыла.  
**Заманында тейлемей жыйышдырылган дебитор борч** 2016 жылны май айны ахырына 6,5 миллиард сом болганды.

Заманында тейлемей жыйышдырылган дебитор борчуну асламысын - 53 проценти жарашдыруучу производстволаны предпринимателери тутудыла, аладан сора уа электрэнергияны, газны, сууну чыгаруу эмда юлеушю бла юрошенгенле - 44,5 процент.

**Кьолда болган ача файдасы** (борчу халда телеулерин ача кьошулмай тергелген эмда товарланы бла жумушланы потребителге багъаларыны индексине келишдирилген файдасы), толу болмаган шартлагъа көре, 2016 жылны биринчи жарымында 2015 жылны 1-чи жарымында эсе 1,6 процентте ёсгендиле эмда хар адамга орта эсеп бла жетген ача файдасы 17853 сом болганды.

**Тергелген иш хакь** бир айгыра орта эсеп бла (ол санда гиче предпринимательствуну организацияларында да) 2016 жылны январь-май айларында, социальны телеулерни кьошмай, 20494,1 сом болганды эмда 2015 жылны ол кезиунюу бла тенгештиргенде, 1,5 процентте ёсгенди. Тохташдырылган орталык иш хакьны елчеми уа 6,3 процентте азайганды.

2016 жылны январь-май айларында бек уллу иш хакь фиданис ишле бла юрошенган организациялада, бек алашасы уа кьонакь юйледе бла ресторанлада ишлегенде болганы ачыкьланганды.  
КЪМР-де халкъны иш бла жалчытуу бла юрошенган службаны органдарында 2016 жылны июнь айны ахырына 8,2 миң ишсиз эсепте алынганды. Ишсиз болганы юнюн пособие алырга эркиник 6,7 миң адамга берилгенди.



КЪМР-де халкъны иш бла жалчытуу бла юрошенган службаны органдарына 2016 жылны июнь айында иш сурай 1244 ишсиз келгенди, 533-ю иш (хакьы болган жумуш) табалганды, ол а 2015 жылда июнь айда эсе 9,7 процентте асламды.

Роспотребнадзору КЪМР-де Управлениасы билдирген шартлагъа көре, **эпидемиялык хал** 2016 жылны 1-чи жарымында болгыны 1-чи жарымында эсе асламыра эди, аурьугылланы саны кёбюрек болганды: чечекден - 22,1 процентте, гриппден - 2,4 процентте. Аны бла бирге тамаклары аурьугылланы саны - 24 процентте, кьарылары аурьугылланы саны да 6,0 процентте азайганды.

Сауай алыр айтханда, жукьчаны аурьугуладан аурьугылланы тамакларында, кёбюреккери кьысып кьыйналгандыла кёбюрек болгандыла - 85,3 процент. Башаладан жетел бла, солуу бла жукьчаны аурьугуладан аурьугуланы уа 6 проценти, чегилери аурьугуланы да 3,7 процентин тутудыла.

Сабылени араларында (0,17-жылкыкьла) бу аурьугуладан кьыйналгандыла кёбюрек болгандыла: скарлатинадан - 88,7, суюкь чечекден - 94,1, чегилеринден - 92,7, суюкь тигил да - 80,8 процент.

**КЪМР-де МВБ-ны шартларына көре**, 2016 жылны 1-чи жарымында 4225 аманлыкь этилинггенди, 2015 жылны 1-чи жарымында уа - 4649. Битеу аманлыкьлары араларында бек аурула эмда артыкта кюйоследе 25,8 проценти тутудыла. 2015 жылны 1-чи жарымына эмда тенгештиргенде, ауру аманлыкьла - 20,1 процентте, бек койсозле уа 44,4 процентте кьап болгандыла.

2016 жылны башында берил аманлыкь этгениени саны 1,3 процентте ёсгенди эмда 2125-ге жеткенди. Аманлыкьчылыкь этгелери ачыкьлангангандан 1941-и уголовный жууахча тарылганды.

Аманлыкьлары ачыкьлуу 2016 жылны 1-чи жарымында 71,2 проценти тутуды, 2015 жылны 1-чи жарымында уа - 66,3.

Тергелгеге көре, Къабарты-Малкъар Республикасы халкъыны саны 2016 жылны 1-чи июнуна 862,6 миң адамды. 2016 жылны январь-май айларына республикада 4819 сабий тууганды эмда 3256 адам елгенди. 2015 жылны ол кезиунюу уа туугуланы - 5086, елгенле 3375 болганды эдиле.  
ЗАГС-ны органдары 1590 жангы юйюрге регистрция этгениден, ол а 2015 жылны январь-май айларында эсе 1,8 процентте азды. Айрылган юйюрлени саны уа 20 процентте ёсуп, 988-ге жеткенди. Республикда 2016 жылны январь-май айларында кьуралган миң юйюрдөн орта эсеп бла 625-и айырылганды. 2015 жылда уа ол керюмю 512 болганды.

